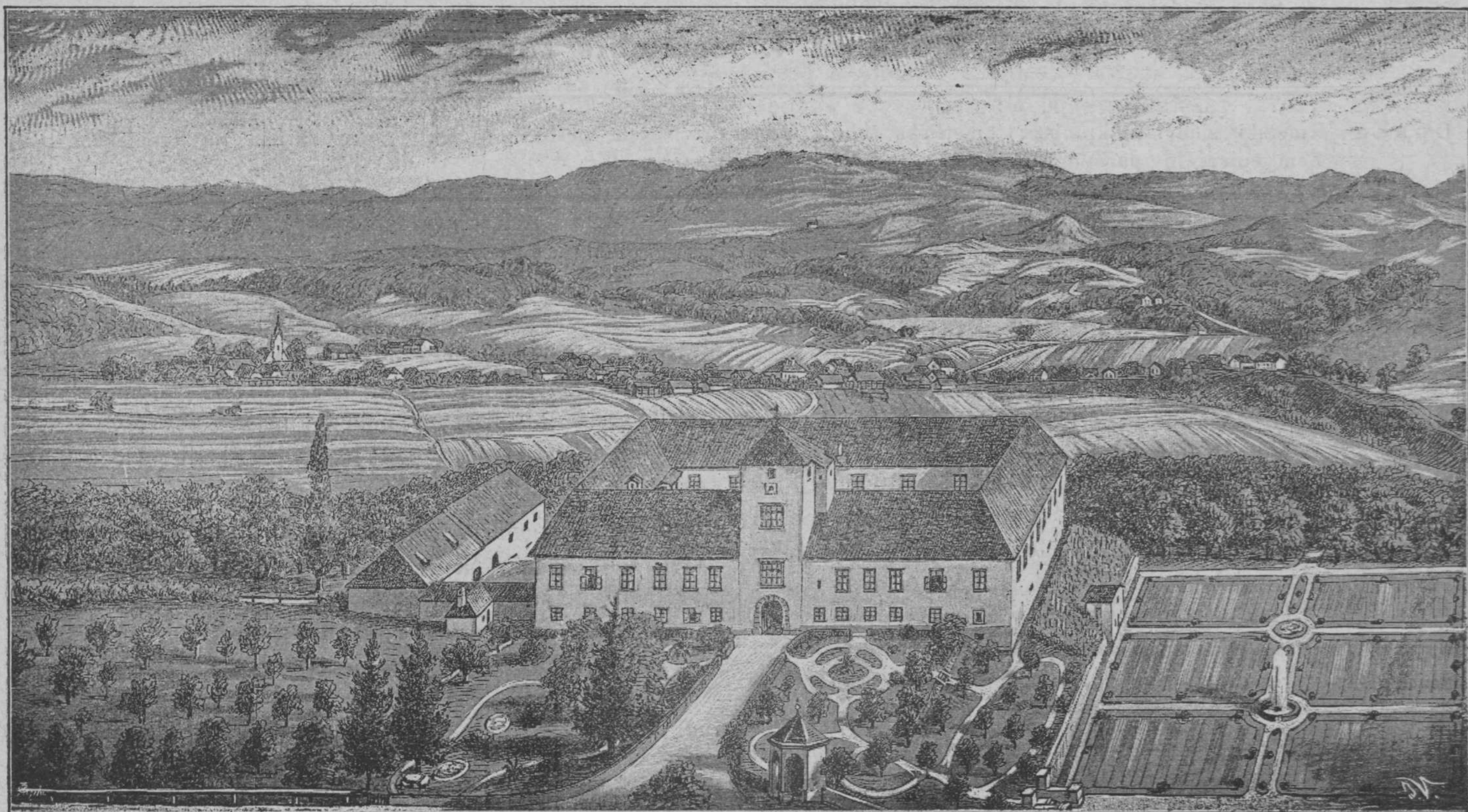

samo z glavo, ampak tudi z roko, naučil se bode varčnosti in reda, postal bode sam sebi dober gospodar, drugim sovaščanom pa dober in lep vzgled. Ker imajo pa naši gospodarji o tej šoli še vedno zelo napačne misli, zato smo si namenili nekaj besedi izpregovoriti o njej.

Kranjska dežela, oziroma deželni zbor, ustanovila je to šolo v ta namen, da se bodo v njej kmetski sinovi prav temeljito učili vseh kmetijskih strok. Šola se sicer imenuje „deželna vinarska, sadjarska in poljedelska šola v Grmu pri Novem mestu“, a mi pravimo zaradi krajšega in zato, ker je tudi bolj pametno, kar le „kmetijska šola v Grmu“. Tist kmetski sin, ki hoče vstopiti v to

nogradov in 24 oral gozda. Vsem kmetijskim delom se morajo učenci vaditi, in nihče se ne boj, da bode prišel iz šole mladenič, ki bo hotel biti gospod, ampak prišel bode iz nje mlad gospodar, ki bode vaje vsakega kmetškega dela ter bode znal domačo kmetijo kmalu izdatno izboljšati.

V šoli se učenci uče razen praktičnega kmetijstva, tudi raznih drugih reči, kakor verouka, zemljepisja, računstva, risanja, fizike, kemije, živalstva, rastlinstva itd. Učitelji razlagajo v šoli vse tisto, kar se vrši na šolskem posestvu in uče učence poljedelstva, rastlinstva, živinarstva, živinozdravstva, vinarstva, sadjarstva, vrtnarstva, čebelarstva itd.

Podoba 1.

šolo, mora biti vsaj 16 let star ter je moral uže dovršiti domačo šolo.

Pouk traja v kmetijski šoli v Grmu 2 leti, in vsi učenci morajo stanovati v šoli. Vsako leto so velike počitnice in tudi male o božiči in veliki noči.

Pouk v tej šoli se vrši nekoliko v šolskih sobah po 4 do 6 ur na dan, praktično pa na vrtu, v drevesnici, v vinogradu, na polji, na travnikih, v hlevu, v kleti itd.

Podoba 1. v današnjem listu kaže to šolo. Poslopje je bivši grad, a sedaj je v njem, kar je za šolo potrebno to so stanovanja, učilnice, kleti, hlevi itd. Za praktični, to je dejanski pouk, ima šola 61 oral, t. j. za 366 mernikov posestve polja, travnikov, drevesnice, vrta itd., kar se vse nahaja tik šole. Zraven tega ima 8 oral vi-

Iz teh kratkih vrstic more vsak posneti, kaj kranjska dežela žrtvuje, da bi kmetski stan povzdignila. Vse tiste gospodarje, pa ki imajo za to šolo godne dečke ter jim bodo v svojem času izročili dom, pa naj te vrstice izpodbude, da pošljejo svoje sinove v to šolo sebi in sosedom na korist. Izšolani učenci bodo doma zvrševali prejete nauke ter tako širili umno kmetijstvo, ki je prva edina podloga našemu blagostanju.

Oklic gospodarjem na Kranjskem.

Leta 1890 bode na Dunaji splošna kmetijska in gozdarska razstava.

Razstava bode zavzimala vse panoge kmetijstva in gozdarstva ter bode pristopna razstavljalcem vseh dežel

avstro ogrske države. Nekatere skupine, na pr, učila in stroji, bodo mejnarodne.

Brezdvomno so časovne razmere take, da zelo težé kmetovalcu obračati pozornost izven svojega delokroga na podjetje, ki zahteva mnogo časa, truda in denarja.

Pa zopet so časovne razmere, katere ne pripuščajo brez oškodovanja važnih interesov izključiti se popolnoma iz svetovnega prometa in ne udeležiti se prilike za nove kupčijske zveze.

Kranjska s svojimi raznimi pridelki in izdelki mora biti častno zastopana na tej državni razstavi.

Uvažujoč te razmere smatra c. kr. kmetijska družba kranjska za svojo dolžnost, prevzeti posredovanje za to razstavo, in zato je sestavila v ta namen posebno deželno komisijo, ki obstoji iz podpisancev.

C. kr. kmetijska družba kranjska namerava predložiti na državni razstavi kranjsko kmetijstvo s skupno (kolektino) razložbo, pri čemer pa bodo pravice vsakega razstavljalca nedotaknene, stroški in trud pa izdatno zmanjšani.

Pozivljemo torej prav prijazno vse kranjske gospodarje, da zglase najkasneje do 1. oktobra t. l. one predmete, katere mislijo razstaviti, da bode potem podpisana komisija v stanu pravočasno vse potrebno ukreniti glede zglasitve in prostora na Dunaji.

V Ljubljani, 31. avgusta 1889.

Deželna komisija za splošno kmetijsko in gozdarsko razstavo l. 1890. na Dunaji.

Ivan Murnik m. p.
predsednik.

W. Goll m. p.

Jos. Lenarčič m. p.

G. Pirc m. p.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

124.

Obrt in umetnost.

Španjolci se tudi niso mogli dosta načuditi čistim izdelkom prerazličnega zlatega in srebrnega posodja, ki so je nahajali pri Peruvancih. In vse to posodje so izdelavali z zelo jednostavnim orodjem. Železa niso poznavali, dasi so ga imeli polne gore. Mesto njega so rabili baker pomešan s cinom. S takim orodjem so izdelavali zares fina dela.

Zlata Peruvanci niso kopali globoko, pobirali so ga le ob vrhu, ali pa so ga izpirali na rekah. Novcev niso kovali, saj jim jih tudi ni bilo potreba. Prave trgovine namreč niso imeli, živeli so sami zase, in česar

so potrebovali, tisto so zamenjavali. Pač pa so Peruvanci poznavali tehtnico. Staro srebrno tehtnico so našli v grobu nekega Inka, in vele, da je natančna.

Najboljše in najzanesljivejše spričalo do kake in kolike naobraženosti je ta ali oni narod došel, podajajo nam njegovi stavbinski ostanki, v njih se zrcali njegov značaj. Stavbarstvo peruvansko je sicer jasen znak nedovršene civilizacije, ali ima vendar svoj raz, ki je povsodi tako jednostvaren, kakor da so vse stavbe v Peruvu izvedene bile po enem uzorcu. Gradivo jim je bil granit ali porfir ali opeka. Ta opeka je mnogo večja od naše in trda. Zidovi so bili nizki in jako debeli. Visoka poslopja v dvoje nadstropij so bila redka. Sobe v poslopu niso bile med seboj zvezane, ampak so vsake duri držale na dvorišče. Tudi niso imele oken, svetloba je dohajala pri durih, ki so bile zgoraj ožje. Take duri se nahajajo tudi pri egipetskih stavbah. Strehe so bile največ lesene ali slamnate. Nekateri stavbe so stavili brez malte, a so zato kamenje tem lepše obdelali in skrbno zložili.

S tega nam je jasno, da so bile stavbe peruvanske jednostavne, brez vseh okraskov. Stebrov in obokov Peruvanci niso poznavali. Humboldt nam omenja kot osobit raz peruvanskega stavbarstva jednostavnost, simetrijo in trpežnost. Te lastnosti se do celega vjemajo z ondodnim podnebjem in zemljo, vzlasti kar se tiče trpežnosti, ki je kljubovala pogostim in silnim ondodnim potresom. Mnoge ponosne stavbe Španjolcev so se posule ob takih prilikah, ali stavbe starih Peruvancev, katerih niso razvalile roke podjarmiteljev, ohranile so se v celoti svojej do naših dni. Pred kot ne pa mnogi ostanki peruvanskega stavbarstva čakajo še svojega odkritja, kajti zemlja, po katerej se je sprostila država Inkovcev, malo je še bila preiskovana.

125.

Sadje v kulturnem razvoju človeštva. Sadjarstvo pri starodavnih kulturnih narodih v Aziji in Afriki.

Sadje nas vodi kakor mnoge druge kulturne biline v najdavnejšo prešlost človeške kulture. Lesnike in drobne, ki rasto po gozdih, gotovo so človeka preje zanimali, kakor neugledno zrnje naših žitaric. Ali vendar se je kultura žitaric morda preje začela, vsaj brzeje se je razširila, kakor kultura sadja. Sadje ni moglo biti nikjer glavna hrana ljudstvu, ker v njem ni dovelj vsake vrste redilnih stvari, katerih človeško telo potrebuje, ali vendar je ono v mnogem pogledu največe vrednosti za kulturni napredek človekov.

Nobeno naše sadje ni enoletna bilina, to so zgolj drevesa, in v tem je najglavnejša vrednost. Za mlado drevesce mora človek izbrati dobro, očiščeno zemljo, in preden drevesce doraste, preden začne sad roditi, treba več let. In ves ta čas ne sme človek z oči pustiti svojega gojenca, temveč ga mora njegovati kot mati svoje slabo dete. Rekli bi, da je to vrlo jednostavno in naravno delo. Ali pomislimo divje pleme, ki se s svojo